

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/346040705>

KATILIMCI VE DEMOKRATİK YEREL YÖNETİM ANLAYIŞININ BİR YANSIMASI OLARAK MAHALLE MECLİSLERİ

Conference Paper · July 2019

CITATIONS

0

READS

478

1 author:

Sinem Şahnagil

Balıkesir University

46 PUBLICATIONS 92 CITATIONS

SEE PROFILE

KATILIMCI VE DEMOKRATİK YEREL YÖNETİM ANLAYIŞININ BİR YANSIMASI OLARAK MAHALLE MECLİSLERİ

Arş. Gör. Sinem ŞAHNAGİL
Balıkesir Üniversitesi

ÖZET: Geleneksel yönetim anlayışının yaşadığı dönüşümlerle birlikte merkezîyetçi ve değişime kapalı örgüt yapıları yerini daha şeffaf, kalite ve verimlilik odaklı, değişime açık olma gibi özellikler taşıyan yönetim modellerine bırakma eğilimine girmiştir. Söz konusu süreç 2000’li yıllarla birlikte yerel yönetimler ve demokrasi ilişkisinin yoğunlaştığı yeni yapıların hızla önem kazandığı ve hayata geçirildiği bir dönemi beraberinde getirmiştir.

Halka en yakın birimler olarak yerel yönetimlerin varlık nedenleri arasındaki en önemli unsur olan demokrasi amacının gerçekleşmesi katılım olgusunun yerleşmesi ile doğru orantılıdır. Zira yönetilen kesimin siyasal ve yönetsel süreçler içerisinde yer alabilmesi ve kararların oluşumunu yönlendirebilmesi olarak katılım olgusu, demokrasinin belirleyici unsurlarından birini ifade etmektedir. Bu süreçte yerel yönetimlerin, bu işlevi çeşitli mekanizmalar aracılığıyla hayata geçirdiği görülmektedir. Bu mekanizmalardan biri olarak ise kent konseyi çatısı altında oluşturulan “mahalle meclisleri” karşımıza çıkmaktadır.

Son yıllarda yapılan yeniden yapılanma reformları çerçevesinde yerel düzeyde vatandaşlardan oluşan meclisleri içeren katılım mekanizmaları oluşturulmakla birlikte, günümüzde hala meclis, komite vb. kolektif yapıların yeterli kurumsallık ve yaygınlığı kazanamadığı görülmektedir. Bu kapsamda çalışmada yönetim eksenli, katılımcı ve çoğulcu demokrasiyi temel alan yapılar olarak ifade edilen mahalle meclislerinin yapısı, işlevleri ve önemi üzerinde durulması amaçlanmıştır, bu tür yapılanmaların katılım kültürünün geliştirilmesi adına yaygınlaştırılması gerektiği tezi savunulmuştur. Bu doğrultuda yöntem olarak metin analizi kullanılmış, literatür taraması ile çalışmanın temelini oluşturan kavramlar açıklanmış, mevcut uygulamalar değerlendirilmiş, gerçekleştirilmiş çalışmalara ilaveten yapılması önerilen hususlar ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Katılım, Yerel Yönetimler, Demokrasi, Mahalle Meclisleri

Distinct Council as the Reflection of Participatory and Democratic Local Government Approach

ABSRTACT: With the transformation in the understanding of conventional authority, centralized and unchanged organizational structures have been replaced by management models that are more transparent, quality and efficiency oriented and open to change. In the 2000s, this process bring along a period that which the relations between local governments and democracy were intensified and the new structures gained importance.

As the closest units to the people, the most important factor of the existence of local governments is democracy. The realization of this aim is directly proportional to the establishment of the participation phenomenon. Because participation phenomenon that people can take part in the political and executive processes and direct the formation of decisions, refers to one of the determinants of democracy. In this process, it is seen that the local governments make this mission real through various mechanisms. One of these mechanisms is “Distinct Council” that works under the umbrella of City Council.

In the framework of the restructuring reforms carried out in recent years, it has been observed that the participation mechanisms that include assemblies composed of citizens at the local level have been established, but it is now seen that collective structures such as the parliament and the committee have not gained sufficient institutionalization and prevalence. In this context, it is aimed to focus on the structure, functions and importance of Distinct Council, which are expressed as structures based on governance, participatory and pluralist democracy. In addition, it has been argued that such structures should be disseminated to develop the culture of participation. As the method of the study; thanks to literature search the main concepts have been explained, the practices have been evaluated and lastly, after the determination of the current situation, new proposals in addition to completed projects have been asserted.

Keywords: Participation, Local Government, Democracy, Distinct Council

GİRİŞ

Vatandaşa en yakın birimler olarak yerel yönetimler, gerek demokrasi düşüncesinin uygulamaya geçirilmesi ve geliştirilmesi adına oynadıkları roller, gerekse kamu hizmetlerinin halka sunulmasında ve erişiminde yükledikleri fonksiyonlar sebebiyle yerel halkın yönetime katılmasının ilk aşamasıdır. Hemşehrilerin yaşam alanları ile ilgili alınan kararlarda ve yapılan faaliyetlerde söz sahibi olabilmesi, diğer bir deyişle politika yapımında aktörlerden birisi haline gelmesi katılımcı ve demokratik bir yerel yönetim anlayışının temelini oluşturmaktadır.

Yönetim anlayışında meydana gelen dönüşümler, katılım olgusunun özellikle yönetsel boyutunu daha etkin şekilde kullanmayı ve bu yönde çeşitli katılım mekanizmalarının hayata geçirilmesi gerekliliğini beraberinde getirmiştir. Yönetimde açıklık, hesap verebilirlik, katılım, yönetim gibi olguların önem kazanması yerel düzeyde de yönetim anlamında bir revizyonu gerekli kılmış, e-devlet ve e-belediye uygulamaları, kent konseyleri, semt danışma merkezleri gibi birçok yeni katılım mekanizması kendisine uygulama alanı bulmuştur. Bu kapsamda “Mahalle Meclisleri” de kent konseyleri çatısı altında kurulan ve yerel yönetimlerin katılım yoluyla demokrasi amacını gerçekleştirmeleri için yaygınlaştırılmaya çalışılan mekanizmalardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Mahalle meclisleri hem mahalle sakinlerine, yöneticilerle aynı platformda buluşma fırsatı vermekte hem de bireylerin yaşadıkları alan ile ilgili yönetsel kararlara doğrudan katılım gerçekleştirmelerini sağlamaktadır. Buna karşın katılımın yerelden başlayarak bir kültür haline getirilmesi için işlevsel bir fonksiyon üstlenebilecek olan mahalle meclislerinin günümüzde yerel demokrasi bağlamında yeterli işlevselliği kazanmadığı görülmektedir. Bu kapsamda çalışmanın birinci bölümünde yerel yönetimler katılım ve demokrasi boyutuyla ele alınmakta, yeniden yapılanma reformları çerçevesinde ortaya çıkan katılım mekanizmaları değerlendirilmektedir. İkinci bölümde ise söz konusu katılım mekanizmaları arasında yer alan ve yerel yönetimlerde yönetim ve sürdürülebilirlik uygulamalarını hayata geçirebilmenin yollarından birisi olarak kabul edilen mahalle meclislerinin genel yapısı incelenmekte, uygulamanın katılım kültürüne sağlayacağı katkı göz önüne alınarak yaygınlaştırılması adına çeşitli öneriler sunulmaktadır.

1. KATILIM VE DEMOKRASİ BOYUTUYLA YEREL YÖNETİMLER

1.1. Genel Çerçevesi ile Katılım

Demokrasinin belirleyici unsurlarından biri olan katılım, en genel anlamıyla yönetilen kesimin siyasal ve yönetsel süreçler içerisinde yer alabilmesi ve kararların oluşumunu yönlendirebilmesidir (Çitçi, 1996: 9). Sadece siyasal sistem çerçevesinde bir sorun alanı olarak değerlendirilemeyecek olan katılım, aynı zamanda yurttaş olmanın önemli bir ölçütü ve göstergesi özelliği taşımaktadır (Eroğlu, 2006: 192). Katılım; “*bireylerin kendileri ile ilgili, onları etkileyen fiziksel çevreler, programlar ve kurumlar düzeyinde üretilen kararlarda yer almaları ya da belirli bir çevrenin planlanmasında, bir program ya da sonucun oluşturulmasında kendileriyle işbirliğine gidilebilmesi*” olarak da tanımlanmaktadır (Kaypak, 2011: 137). Demokrasi duygusu ve bilincinin geliştirilmesinde önemli etkenlerin başında gelen katılım, vatandaşlara karar alıcıları etkili şekilde denetleme ve hesap sorma imkânı tanımaktadır. Katılım

ile politika yapma sürecine dâhil olan vatandaşlar, alınan kararları ve uygulanan politikaları bu yolla değerlendirebilmekte ve politikalara müdahale edebilmektedirler.

Demokrasi amacı taşıyan katılım olgusu, iyi bir yönetsel sistemin oluşturulması ve çıkar çatışmalarının en aza indirilmesinde de önemli bir araçtır. Katılım mekanizması ile yöneticilerin karar alma süreçleri, kamuoyunun bilgisi dâhilinde gerçekleştirilmekte, bu yolla vatandaşın siyasal sisteme yabancılaşmasının önüne geçilmektedir. Ayrıca daha fazla vatandaşın söz konusu sürece katılımı sağlanarak yönetim mekanizmasında eşitlik, denetim, meşruluk, etkinlik gibi işlevlerin yerine getirilmesi amaçlanmaktadır (Demir, 2008: 44-45). Katılım olgusunun tam olarak anlamını bulabilmesi, biçimsel katılım mekanizmalarının işler hale getirilmesinin yanında bu mekanizmaların halk tarafından etkin şekilde kullanılmasına ve politikalar üzerinde etkili olabilmesine bağlıdır (Görmez ve Uçar Altınışık, 2011:38). Bu noktada katılımın temel argüman olarak kabul edildiği müzakereci demokrasi anlayışı, doğrudan demokrasi benzeri bir model olarak (Tunç, 2008: 1113) günümüzde demokrasinin dönüşümünde yeni aşama olarak dile getirilmektedir denilebilir.

Genel olarak bakıldığında katılımın siyasal ve yönetsel olmak üzere iki boyut üzerine şekillendirildiği görülmektedir. Buna göre vatandaşın devlet veya kamu yönetimine katılımını ifade eden siyasal katılım, oy vermenin yanında halk girişimi, protesto, sivil toplum örgütleri ile ortaklaşa politika izleme gibi birçok yöntemi içine alan ve toplum üyelerinin siyasal sistem karşısında benimsedikleri tutum, davranış, faaliyet ve eylemlerin tümünü ifade etmektedir. Korkut'a göre (2011: 10) siyasal katılım, özel kişilerin siyasal kişileri ve faaliyetleri etkilemek amacıyla giriştikleri yasal davranışlardır. Vatandaşların, siyasal iktidar ve onun yetkilendirdiği görevlilerin kararları ve uygulamaları üzerinde etki ve denetim sahibi olabilmesini ifade eden siyasal katılım, yönetim kavramı etrafında şekil alan ve yönetme eyleminin taraflarca paylaşımını ifade eden bir olgudur (Korkut, 2011: 11). Bu kapsamda belirli sayıdaki seçmene imzalı dilekçeleri ile anayasa veya kanun değişikliği teklif etme hakkı veren "halk girişimi", seçmenlerin politikalar hakkında kabul veya ret yönündeki görüşlerini doğrudan ifade etmelerini sağlayan "ulusal veya yerel referandum" gibi mekanizmalar siyasal katılımın uygulamaya dönük yöntemlerinden bazılarıdır.

Yönetsel katılım ise katılımın diğer bir boyutunu oluşturmaktadır. Yönetsel katılım, vatandaşların ülke siyasetini icra eden kesimi belirlemesinden ziyade kamu politikalarının belirlenmesi ve uygulanması sürecine dâhil olmalarını ifade etmektedir. Vatandaşın, kamu politikası oluşturma süreçlerinde başlangıçtan denetime kadar olan süreçte inisiyatif ve rol almasını ifade eden yönetsel katılım, vatandaş hizmet sunumunda bir aktör olarak kabul etmektedir. Müzakereyi ve bireyi temel alan söz konusu yaklaşım aynı zamanda yönetim mantığının işlevselliğine katkıda

bulunmaktadır. Günümüzde yeni yönetim anlayışına bağlı olarak oy kullanma eylemi temsili demokraside tek katılım aracı olma özelliğini kaybetmiş, vatandaşların siyasal ve toplumsal hayata aktif bir şekilde katılımını sağlayacak demokrasi anlayışı ağır basmaya başlamıştır. Özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve diğer toplumsal kuruluşları da içine alan çok aktörlü, geniş katılım anlayışına sahip bir demokrasiyle bilinenme ve yeni katılım kanalları geliştirilerek vatandaşların sürece doğrudan eklenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Katılımın Yeni Mekanizmalarla Yerel Yönetimlere Yansımaları

Tabandan tavana doğru ilerleyen bir demokrasinin hayata geçirilmesini sağlayan yerel yönetimler, mekânsal ve toplumsal yakınlığın tesis edildiği birimler olarak yöneten ve yönetilen arasındaki mesafeyi en aza indirebilen yönetsel kurumlardır. Yüz yüze ilişkilerin varlığına ek olarak seçim ve temsil gibi unsurların, katılım ve denetim mekanizmalarına işlevsellik kazandıracak uygun ortamı yaratması, yerel yönetimlere demokratik birimler olma özelliği kazandırmaktadır (Çitçi, 1996: 5).

Demokrasi ortamının tesisi yerel yönetimlerin varlık nedenleri arasında en önemli unsurların başında gelmekle birlikte, bu amacın gerçekleşmesi katılım olgusunun yerleşmesi ile doğru orantılı bir seyir izlemektedir. Zira söz konusu durum yerel yönetimler için yeterlilik ve başarı ölçütleri arasında sayılmaktadır (Tekeli, 1983: 3). Zira yerel yönetimlerin, yönetim mekanizmalarının halk tarafından belirleniyor olması, diğer bir deyişle halkın yönetim mekanizmalarında doğrudan söz sahibi olabilmeleri, bu birimleri demokratik katılıma en uygun birimler haline getirmektedir (Keleş, 2000: 55). Bunun yanı sıra yerel demokrasi kültürünün seçim dönemleri dışında da katılım yollarının açık olması ile gelişebileceği dikkate alındığında, yerel yönetimlerde demokrasi sadece seçim dönemlerini kapsayan bir katılım olarak algılanmamalıdır (BTKİB, 1993: 31-32).

Katılma ortamını sağlamak, biçimsel katılma olanaklarını sağlamaktan geçmektedir. Sorunların kamuya açık bir şekilde tartışılması, müzakerelerin belirli çerçevede dahi olsa halka açık olarak gerçekleştirilmesi, alınacak olan karardan etkilenen her kesimin müzakereye eşit olarak katılımının sağlanması ve katılımın herhangi bir dış baskı olmadan gönüllü olarak gerçekleştirilmesi önemli noktaları oluşturmaktadır. Mantık çerçevesinde uzlaşmayı hedef alan müzakere anlayışı, aynı zamanda halkın ortak çıkarını amaçlamaktadır (Altınkök, 2015: 14). Buna bağlı olarak devlet merkezli yönetimden birey ve toplum merkezli yönetime geçiş çabaları, politika oluşturma süreçlerinde çok aktörlü yapının sağlanması ve katılımın hiyerarşik bir şekilde bağlılık içermesinden ziyade eşgüdümlü bir eylem haline gelmesi

bu kapsamda belirlenen yönetim amacına hizmet etmek adına çeşitli mekanizmaların oluşturulmasını da zorunluluk haline getirmiştir.

Katılım çerçevesinde çeşitli yolların hayata geçirildiği bir yerel yönetim anlayışı, şeffaf ve halkın denetimine açık bir yerel yönetim sistemini amaçlamaktadır. Belediyeler başta olmak üzere yerel yönetimlerin demokratikleştirilmesi noktasında her türlü yerel aktörün söz sahibi olabileceği dayanışmacı modeller izlenmeye çalışılmaktadır. Bu kapsamda saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, temsil, çok aktörlü bir yönetim yapısı gibi yerel demokrasinin ilkelerini hayata geçirebilecek olan kent konseyleri, halk kurultayları gibi kurum ve yapıların varlığı yerel demokrasinin uygulama alanları için örnekleri oluşturmaktadır. Değişen yönetim algısıyla birlikte yeni bir şekil alan katılımın yönetsel boyutu içerisinde yer alan mekanizmalara baktığımızda ilk olarak bilgi iletişim teknolojilerinin etkisi göze çarpmaktadır.

İletişim teknolojilerinin yaygın şekilde kullanılmaya başlanması siyasal, sosyal, kültürel vb. çeşitli alanlarda hizmet sunumu ve hizmetlere katılımı önemli gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Birçok kamu hizmeti internet üzerinden verilmeye başlanmış, bu durum başta kırtasiyecilik olmak üzere bürokrasinin aksayan yönlerine çözüm alternatifi niteliği kazanmıştır. Ayrıca interaktif yöntemlerin geliştirilmesi halkın yönetime olabildiğince doğrudan ulaşabilmesini sağlayarak, politika sürecine katılımın artırılmasına hizmet etmektedir. Bu kapsamda daha iyi bir yönetim amacına ulaşmada özellikle internetin araç olarak kullanıldığı e-devlet ve e-belediye uygulamaları, gerek ülke genelinde gerekse yerel düzeyde katılımın yeni anlamı için önemli mekanizmaları oluşturmaktadır.

E-devlet, kamu yönetiminde istifade edilen birçok pratik ve yönetsel uygulamanın bilgi ve iletişim teknolojileriyle elektronik ortamda sunulması hizmetidir (Şahin, 2007: 163). Kamu hizmetlerinin daha etkin, şeffaf ve hızlı şekilde sunulmasını, vatandaşa daha düşük maliyetlerle ulaştırılmasını ifade eden bir uygulama olarak e-devlet (Delibaş ve Akgül, 2010: 105), demokratik süreçlerin internet üzerinden gerçekleştirilmesi olan e-demokrasinin uygulama araçlarından birini oluşturmaktadır (Maraş, 2011: 122). E-devlet uygulamalarının yerel düzeyde yansımaları oluşturan bir diğer hizmet ise online kamu hizmetlerinin yerele indirildiği e-belediye sistemidir. E-devlet düşüncesi ile benzer temellerde buluşan e-belediye uygulamaları, merkezi devlet aygıtlarıyla eş zamanlı bir yönetim ağı geliştirme, hizmetlerin bölgesel olarak etkinlik ve verimliliğini artırma ve yerel halkın hizmet sunumunda daha aktif rol oynaması gibi çeşitli amaçlara sahiptir (Şahin, 2007: 167). Belediye tarafından yerel halka sunulması gereken mal ve hizmetlere ulaşımı elektronik ortamda sağlayan e-belediye uygulamaları, belediye ile halkın elektronik ortamda iletişim kurmasına imkân tanımakla birlikte talep ve şikâyetlerin hızlı şekilde karşılık bulmasını sağlamaktadır (Alodalı, Tuncer, Usta ve Halis, 2012: 88). Kurumsal

tanıtım, resmi başvurular için bilgi ve belge sunumu, meclis kararlarının yayınlanması, stratejik planların yayınlanması, beyaz masa uygulaması, e-bilgi edinme, e-talep ve e-şikâyet formu gibi birçok uygulamayı web siteleri aracılığıyla halka sunan yerel yönetimler (Alodalı vd., 2012: 92), bütçe ve muhasebe işlemlerini de web tabanlı yazılımlarla desteklemektedirler. Sonuç olarak bilgi iletişim teknolojileri (BİT), mekânsal ve zamansal uzaklıkları, sınırları engel olmaktan çıkardığı için kamu yönetimi ile iletişime geçemeyen halk kesimlerinin hizmet taleplerini ilgili kesimlere ulaştırabilmelerini sağlamaktadır.

Yönetimsel katılım kapsamında küreselleşme ve demokrasinin dönüşümü ile hayata geçen bir diğer katılım mekanizması “Kent Konseyleri”dir. 1992 yılında Birleşmiş Milletler tarafından gerçekleştirilen Rio Zirvesi’nde gündeme gelerek “Yerel Gündem 21” adıyla uygulamada yer bulan mekanizma (Önder ve Güler, 2016: 883), 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 76. maddesinde öngörülmüş, demokrasi ve katılım olgusunu işlevsel hale getirmeye çalışan bir oluşum misyonu üstlenmiştir. Kent konseyleri yerel toplumu temsil eden bütün güç odaklarını, söz hakkı bulunan bütün toplum kesimlerini bir araya getiren bir yapı olmakla birlikte, bu fonksiyonları yerine getirirken sürdürülebilir kalkınma amacını ön planda tutan, özgün ve bilimsel bir düşünce ve stratejik planlama platformu olarak düşünülmüştür. Yerel düzeyde geleceğe yönelik bir bakış açısı geliştirilmesi adına ortak bir düşünce oluşturarak yönlendirici bir rol üstlenen kent konseyleri, ilgili bölgede vatandaşların kendilerini ve yaşam alanlarını ilgilendiren problemlerin çözümü noktasında hemşehrilik hukuku etrafında birleşmelerini sağlamaktadır (Özdemir, 2011: 31; Aksu, 2008: 44).

Yine 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 13 maddesinde düzenlenen “Hemşehri Hukuku”, kentte yaşayan vatandaşların küreselleşmeyle gündeme gelen yönetim ilişkisi çerçevesinde hareket etmelerinin alt yapısını meydana getiren düzenlemelerden birini oluşturmaktadır. Buna göre “*herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur*” (5393, md. 13) ifadesine yer verilmiştir. Bu kapsamda hemşehrilik bilincini geliştirmek ve katılımı sağlamak amacıyla hemşehri dernekleri kurulmakta, semt danışma merkezleri (SEDAM) faaliyete geçirilmektedir. Hemşehri dernekleri, hemşehriler arasında yardımlaşma ve dayanışma sağlamak, onları bir amaç etrafında yönlendirmek adına kurulmakta, hemşehriler arasında iletişim ağını güçlendirerek kentte tutunabilme, iş ve konut bulabilme, kültürel kimliklerini koruma, kamuoyunu etkileyebilme ve baskı gücü oluşturabilme gibi misyonları gerçekleştirme olanağı sağlamaktadır (Terzi ve Koçak, 2014: 142). SEDAM’lar ise uygulamada daha çok belediyelerin danışma büroları faaliyeti yürüten oluşumlardır. Ev ekonomisinden aile danışmanlığına,

engellilerin eğitiminden gönüllüğü avukatlığa kadar çeşitli hizmetleri küçük ölçekte halka sunan SEDAM'lar, belediye ile halk arasında iletişim ağı oluşturarak halka yakın bir yönetim mekanizmasına uygun ortam sağlamaktadır (Yalçındağ, 1996: 144-145). Halkın istek ve beklentilerini göz önüne alarak hareket eden SEDAM'lar, mali ihtiyaçlarını o bölgedeki sivil toplum örgütleri aracılığıyla karşılamaktadır. Yine mahalle kurulları, halk kurultayları, beyaz masa uygulamaları, kamuoyu yoklamaları gibi yöntemler yönetsel katılım alanında yeni anlamlar kazanan mekanizmaları oluşturmaktadır.

Söz konusu mekanizmalardan bir diğeri ise günümüzde sıkça dile getirilen ve doğrudan demokrasi ortamına en yakın uygulamalar olarak nitelendirilen mahalle meclisleridir.

2. KATILIMCI MEKANİZMALAR OLARAK MAHALLE MECLİSLERİ

Büyük ölçüde komşuluk ilişkilerine ve kişisel tanışıklığa dayanan, bireylerin günlük yaşamlarını etkileyen kararlara doğrudan katılımı sağlayacak “birinci basamak yerel yönetim” özelliği taşıyan mahalle ölçeğinde katılımcı mekanizmaların oluşturulması, katılım düşüncesinin toplumun bütün düzey ve kesimlerine ulaşabilmesi açısından oldukça önem arz etmektedir (Emrealp, 2010: 46). Günümüzde bu mekanizmaların başında Mahalle Meclisleri gelmektedir.

2.1. Genel Çerçevesi ile Mahalle Meclisleri

2000'li yıllarla birlikte gerçekleştirilen yönetsel reformlar ışığında, toplumu oluşturan bireylerin yönetsel sürecin aktif birer aktörü olmaları amacıyla çeşitli mekanizmaların hayata geçirilmesine, öncelikle yasal bir altyapı hazırlanarak başlanılmıştır. Bu kapsamda karşımıza çıkan önemli düzenlemelerden birisi 5393 sayılı Belediye Kanunu ile belediye hizmetlerinin vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulmasına yönelik bir yaklaşımın kabul edilmesidir.

Hemşehri odaklı bir yönetim anlayışının kurumsallaşması açısından önemli adımlardan birini oluşturan söz konusu yaklaşımın kabulünü yine aynı kanunda yer verilen “Mahalle Yönetimi” başlıklı 9. madde izlemiştir. Belediye Kanunu'nun 9. maddesi ile toplumsal yapı içerisinde insanların bir arada yaşadıkları en alt yönetim kademesi olan mahallenin yönetimi düzenlenmiş, bireylerin sosyalleşmesini ve birbirleriyle yakın iletişim kurmasını sağlayan, dayanışma, işbirliği gibi işlevleri yerine getiren bir birim olarak mahalle oluşumu yasal güvence altına alınmıştır (5393, md.9). Bunun yanı sıra söz konusu madde ile belediyeler ve mahalle yönetimlerinin

arasındaki bağlar güçlendirilmekte ve belediyeler, mahallelerin ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü noktasında yardım ve destek vermeye teşvik edilmektedir (Emrealp, 2010: 46).

Reform sürecinde Belediye Kanunu'nun 76. maddesine dayanılarak oluşturulan Kent Konseyleri ise Mahalle Meclislerinin çıkış noktasını oluşturan kuruluşlar olma özelliğini taşımaktadır. Kent konseylerinin çalışma usul ve esaslarını belirleyen Kent Konseyi Yönetmeliği'nin "Meclisler ve Çalışma Grupları" başlıklı 12. maddesi, kent konseylerinin görev alanına giren konularda meclis ve çalışma grupları oluşturabileceğini belirtmektedir (Kent Konseyi Yönetmeliği, md.12). Buna bağlı olarak yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasına göre oluşturulan yapılar olarak mahalle meclisleri ortaya çıkmıştır (Kent Konseyi Yönetmeliği, md.4/c).

Demokratik katılımı kent çerçevesinde en küçük ölçekte hayata geçiren mahalle meclisleri, kentsel yaşamı kolaylaştırmayı amaçlayan, mahalleyi tarihsel gelişiminden koparmadan orada yaşayanların refahını gözeten hareket eden yapılar olarak ifade edilmektedir. Mahalle meclisleri aynı zamanda mahalle sakinlerinin deneyimlerini paylaştıkları, dayanışma ve işbirliği içinde olabildikleri, mahallenin sorunları üzerine düşünebildikleri ve çözüm önerileri sunabildikleri bir ortamın tesisini sağlayan yapılardır (Yeşilyurt Belediyesi..., yesilyurtkentkonseyi.com). Mahalle sakinlerine, yöneticilerle aynı platformda buluşma fırsatı sağlayan mahalle meclisleri aynı zamanda bireylere yaşadıkları alan ile ilgili yönetsel kararlara doğrudan katılım fırsatı da vermektedir. İstek, dilek ve şikâyetlerini yönetim kademesine belirli aralıklarla iletme imkânı yakalayan bireyler, politika yapımının aktörleri haline gelmektedirler.

Demokratik yerel yönetim kültürünün yaygınlaştırılmasına katkı sağlayan mahalle meclisleri, çalışma usul ve esaslarının belirlendiği "Mahalle Meclisleri Çalışma Yönergesi"nin hazırlanıp ilgili Kent Konseyi Genel Kurulu'nda onaylanarak hayata geçmektedirler. Genel olarak mahalle muhtarı, İhtiyar Heyeti üyeleri, mahallede bulunan okullardan seçilen temsilciler, Aile Sağlığı Merkezi Temsilcisi, STK'ların (dernek, birlik, kulüp, kooperatif vb.) temsilcileri, spor kulüplerinin temsilcileri gibi doğal üyelerden oluşan mahalle meclisleri (Belediyeler İçin..., yereliz.org; Emrealp, 2010:47), kentine sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık ilkelerinin bütünlüğünde çalışmalar yürütmektedir.

Kent konseyleri tarafından hazırlanan "Mahalle Meclisleri Çalışma Yönergesi"ne göre bu meclislerin öncelikli amacı birlikte yaşam ve kentlilik bilincinin geliştirilmesini sağlayarak kent hakkı ve ortak yaşam kültürünün tesisine katkı

sunmaktır. Birlikte üretim ve birlikte yönetim ilkesi temelinde hareket eden meclislerin bir diğer amacı, mahallenin bütün birikim ve olanaklarının en üst seviyede örgütlenmesini ve eşgüdümü sağlamaktır. Mahalle sakinlerini hizmet bekleyen bireyler olmaktan çıkararak sorunlara karşı çözümlerin aktif birer parçası haline getirmeyi amaçlayan meclisler, aynı zamanda mahallenin sosyal, bilimsel, kültürel ve demokratik olarak gelişmesi yönünde hizmet vermeyi amaçlamaktadır. Mahallelere yönelik temel strateji ve faaliyet planlarının belirlenmesinden denetlenmesine kadar geçen süreçte mahalle sakinlerinin aktif rol almasını sağlayarak bir nevi denetim mekanizması işlevi görmek yine meclislerin amaçları arasında yer almaktadır (Mahalle Meclisi Çalışma Yönergesi, bodrumkentkonseyi.com; www.odunpazarikentkonseyi.com; yesilyurtkentkonseyi.com; www.niluferkentkonseyi.org; www.antalyakentkonseyi.org.tr).

Mahalle Meclislerinin kapsam alanı Kent Konseyi Yürütme Kurulunun kararında belirtilen mahalle veya mahalleler ya da bölümlerden oluşmakla birlikte organları; Genel Kurul, Koordinasyon Kurulu, Yürütme Kurulu ve Çalışma Gruplarından oluşmaktadır. Genel Kurul¹ meclisin en üst karar organını oluşturmakta, meclisin genel politikalarını belirleme ve Yürütme Kurulu'nun seçimi görevini üstlenmektedir. Ayrıca Genel Kurul, Yürütme Kurulu tarafından oluşturulan çalışma grupları faaliyetlerini denetlemekte ve tasfiye kararları almaktadır. Koordinasyon Kurulu ise ilgili mahalle meclisinin çalışmalarına danışmanlık yapmak, çalışmaların düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlamak, Kent Konseyi yönetmeliğine uygunluğunu takip etmek, Çalışma Gruplarının projelerini değerlendirmek ve görüş belirtmek gibi görevleri yerine getirmekle yükümlüdür. Genel Kurul gündemini belirleme ve kararlarını hayata geçirme, Kent Konseyi ve Mahalle Meclisi arasında koordinasyonu geliştirme gibi görevlere sahip olan Yürütme Kurulu ise aynı zamanda katılımları karara bağlama ve Çalışma Grupları kurma görevini yerine getirmektedir. Son olarak gönüllülük esasına göre görev yapan Çalışma Grupları ise Yürütme Kurulu önerisi ile Kent Konseyi tarafından, çeşitli konularda araştırma yapmak, mahallenin sorunlarını saptayarak çözüm önerileri geliştirmek ve projeler üretmek amacı ile kurulmaktadır (Mahalle Meclisi Çalışma Yönergesi, bodrumkentkonseyi.com; www.odunpazarikentkonseyi.com; www.niluferkentkonseyi.org; www.antalyakentkonseyi.org.tr). Mahalle meclisleri, önceden mahalle sakinlerine duyurulan yerlerde, belirli aralıklarla toplanmaktadır. Bu toplantılarda alınan kararlar kent konseylerinde

---

¹ Mahalle Muhtarı ve İhtiyar Heyeti, mahallede bulunan okulların Müdür veya temsilen Müdür Yardımcıları ile Okul Aile Birliği Başkanları, mahallede bulunan camilerin imam-hatipleri, mahallede ika- met eden gönüllü katılan mahalle sakinleri, mahallede oturan Kent Konseyi Meclislerinin delegeler, mahallede bulunan diğer Kamu kurum ve Kuruluş temsilcileri, mahallede kurulmuş dernek, vakıf, spor kulübü vb. STK'ların temsilcileri Genel Kurul'un doğal üyelerini oluşturmaktadır.

görülmekte, kent konseyleri aracılığıyla belediye meclis toplantılarında gündem olabilme imkânını yakalayabilmektedir.

Mahalle meclislerinin ülkemizde uygulama alanına yansıyan örnekleri incelendiğinde her kent konseyinin kendi işleyişine uygun olarak küçük farklılıklara gidildiği görülmektedir. Örneğin Bursa Nilüfer Kent Konseyi çatısı altında kurulan mahalle meclislerinde 300 vatandaşa 1 temsilci düşecek şekilde bir düzenlemeye gidilirken, Bodrum Kent Konseyi çatısı altından kurulan mahalle meclislerinde sayı 100 kişiye 1 temsilci düşecek şekilde belirlenmiştir. Yine Nilüfer Kent Konseyi çatısı altında kurulan mahalle meclislerinde seçimlerde belirli oranlarda kadın veya gençlik kotaları uygulanırken Bodrum Kent Konseyi çatısı altında kurulan mahalle meclislerinde engelli ve LGBT kotaları uygulanmaktadır. Eskişehir Odunpazarı Kent Konseyi çatısı altında kurulan mahalle meclislerinde ise söz konusu kotalara yer verilmemektedir (Mahalle Komiteleri, www.nilufer.bel.tr; bodrumkentkonseyi.com). Her ne kadar uygulamada kente özgü küçük değişikliklere gidilse de, temel olarak bütün mahalle meclisleri gönüllük esasına dayanmakta ve aynı çalışma yönergesi üzerinden hayata geçmektedir. Bunun yanı sıra ülkemizde örneklerine rastlanmakla birlikte mahalle meclisleri henüz yeterli yaygınlığa ve işlevselliğe ulaşamamıştır denilebilir.

Dolayısıyla yerel demokrasinin geliştirilmesi ve katılımın bir kültür haline getirilmesi için en verimli uygulamalar arasında sayılabilecek olan mahalle meclislerinin uygulamada yaygınlaştırılması ve etkin bir şekilde varlığını sürdürebilmesi, toplumu oluşturan bireylere demokrasi geleneğinin benimsetilmesi için önem arz etmektedir.

2.2. Mahalle Meclislerinin Yaygınlaştırılması ve Geliştirilmesi İçin Öneriler

Mahalle meclisleri, özelde mahalle sakinleri ile başlayarak genel olarak toplumu oluşturan bireylerin demokrasi bilinci kazanmasına katkı sağlayacak, hemşehrilerin politika yapım sürecine doğrudan katılımının önünü açacaktır. Bu şekilde hemşehriler ortak yararlarını gözeterek sorunlara karşı müzakere ile çözüm bulma prensibini kültür olarak benimseyebilecektir. Bunun yanı sıra mahalle meclisleri, temsilde eksiklik hissedilen bireylerin daha güçlü temsilini sağlayan bir yapıyı hayata geçirecektir. Yerel hizmetlerin, yerel gönüllü program ve yöntemlerle sunulması, bir yandan hizmetlerin desteklenmesini sağlarken diğer yandan kutuplaşmaların ortadan kaldırılmasına ön ayak olacaktır (www.antalyakentkonseyi.org.tr). Dolayısıyla mahalle meclislerinin ülke genelinde yaygınlaştırılması, demokrasinin tabandan tavana doğru gelişmesinde lokomotif görevi görecektir. Bu kapsamda öncelikle toplumsal

yapı içerisinde bireylerin bir arada yaşadığı en alt birim olarak mahallenin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Bireylerin sosyalleşmesini, birbirleriyle yakın ilişki kurmasını sağlayan mahalle oluşumu bu fonksiyonlarının yanı sıra devlet ve vatandaş arasında da bazı yönetim ilişkilerinin kurulmasını sağlamaktadır (Erdagöz, 2011: 59). Mevzuat sistemine bakıldığında mahalle oluşumunun belediyeler altında örgütlendiği görülmektedir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 3. Maddesinde mahallenin tanımı yapılmış, idari bir birim olarak nitelendirilmekle birlikte tüzel bir kişilik atfedilmemiştir (5393, md.3). Yine Anayasal sisteme bakıldığında, "mahalli idareler" başlığını taşıyan 127. maddesinde mahalli idarelerin il özel idaresi, belediye ve köy olarak düzenlendiği, mahallenin ise, mahalli idare birimi olarak sayılmadığı görülmektedir (2709, md. 127). Dolayısıyla bir idari birimin mahalli idare olarak tanımlanabilmesi için gerekli olan ayrı bir mal varlığına ve bütçeye sahip olma, seçimle iş başına gelen karar organlarına ve belirli oranlarda özerkliğe sahip olma gibi özellikleri (Nadaroğlu, 1998: 20) taşımayan mahalle örgütlenmesinin mevzuatsal reforma tabi tutulması önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Bu kapsamda mahalle örgütünün kurumsallaştırılması, mahalle merkezli kurulacak her türlü demokratik oluşumun daha etkin bir şekilde varlığını sürdürmesine katkıda bulunacaktır.

Yine her kentte oluşturulan kent konseylerinin işlevselliğinin sağlanması, genel çerçeveden başlanarak alt birimlere kadar katılım kültürünün yayılmasına katkı sağlayacaktır. Türkiye genelinde kent konseylerinin yapısal ve işlevsellik noktasında yeterli seviyede bilgi ve deneyim sahibi olamaması, belediye başkanlarının kişisel değerlendirmeleri altında şekil almalarına sebep olabilmektedir. Bu durum, kurumsal olarak objektif bir kent konseyi örgütlenmesinin önüne geçmektedir. Bu kapsamda çözüm adına misyon belirleme noktasında ortaklaşa bir çerçeve belirlenmesi ve bu misyonu iyi uygulama örneklerine paralel yapılanmalar şeklinde yerine getirmelerine katkı sağlayacak yönde Kent Konseyi Yönetmeliği'nde gerekli düzenleme ve değişikliklerin yapılması sağlanmalıdır (Özdemir, 2011: 44). Bunun yanı sıra yereldeki hemen hemen bütün aktörlerin katılımının öngörüldüğü kent konseylerinin amaca hizmet etmesi doğrultusunda öncelikli ele alınması gereken konu mekanizmanın "danışma" işlevinden öteye taşınması olmalıdır. Bu kapsamda Belediye Kanunu ve Kent Konseyi Yönetmeliği'nde, kent konseylerinin kararlarını yerel yönetimler için dikkate alınır hale getirecek düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir.

Kent konseylerinin danışma mekanizması olmaktan öteye geçmesi, kendi çatısı altında kurulan mahalle meclislerini de otomatik olarak politika yapımında daha etkili olabilen mekanizmalar haline getirecektir. Diğer bir deyişle mahalle meclislerinin, belediye meclislerinde mahalle ile ilgili kararların alınması ve uygulanması

sürecinde oy hakkı olabilecek şekilde katılımını sağlayacak bir sistemin kurgulanması, yerel demokrasinin tesisi adına büyük bir atılımı beraberinde getirecektir.

Mahalle meclisleri gibi oluşumlara halkın teşvik edilmesi, yönetim mekanizmasının toplumdan gelen talepleri değerlendirmesi ile doğru orantılı şekilde gerçekleşmektedir. Zira şikâyet ve isteklerin meclislerde görüşülmesi sonrasında çözümü için belediyeler tarafından işlem başlatılması, yerel halkın bu tür toplantılara olan ilgisini artıracaktır. Dolayısıyla kentteki yönetim kademelerinin bu tür oluşumlara karşı daha duyarlı bir tavır benimsemeleri gerekmekte, başta kent konseyi başkanı olmak üzere ilgili yöneticiler toplantılarla ilgili gelişmelerden güncel olarak haberdar edilmelidir.

Gönüllülük esası temelinde şekillenen mahalle meclislerinin kentlilik bilincine sahip, temsil kabiliyeti yüksek ve meclisin işleyiş sürecine hâkim kişilerden oluşmasına özen gösterilmelidir. Özellikle Genel Kurul üyeleri, süreç içinde yapılacak çalışmalarda aktif rol oynamalı, sorunlar karşısında gerekli görüldüğü takdirde ilgili kurum ve kuruluşlar arasında ihtiyaç duyulan koordinasyonu sağlayacak özelliklere sahip olmalıdırlar. Zira mahalle meclislerinin sürdürülebilirliği, üyelerin kentin sorunlarına duyarlılıkları ve çözüm geliştirme kapasitelerine bağlı olarak değişmektedir. Bu nedenle yapılan çalışmaların karar mercilerine ulaştırılmasına özen gösterilmeli, sonuçların takibi gerçekleştirilerek kamuoyu ile paylaşımı sağlanmalıdır.

Son olarak halkın kenti ilgilendiren konularda ilgi ve istekleri de katılım süreçleri için önem arz etmektedir. Bu kapsamda yerel halkın, kentlilik ve hemşehrlik bilincinin geliştirilmesi gerekmektedir. Zira bu bilinç eksikliği, yerel yönetimlerin hayata geçirdiği uygulamaların denetlenmesini ve söz konusu çalışmaların tartışılmasını zorlaştırmaktadır.

SONUÇ

Küreselleşme ile birlikte değişen yönetim paradigması, yönetilenlerin politika yapım süreçlerine dâhil olabilecekleri mekanizmaların hayata geçirilmesini gerekli kılan bir dönemi beraberinde getirmiştir. Bu dönemde halkın yönetim ve karar alım sürecine katılımı müzakereci demokrasi modelinin birincil amacı haline gelmiş, vatandaşlar hem siyasal hem de yönetsel kararları etkileyebilme yeteneğine sahip aktörler olma özelliği kazanmıştır. Genel olarak dünyada yaşanan yönetimden yönetişime geçiş olgusuyla birlikte bir yandan vatandaşların kamu politikalarının yürütülmesi noktasında sorumluluk duygularında artış yaşanırken, diğer yandan katılım ve karar verme mekanizmalarının anlamında çeşitli değişiklikler meydana gelmiştir.

Katılım olgusu temelde oy verme davranışını içeren siyasi anlamının yanı sıra, vatandaşların kamu politikalarının belirlenmesinden denetimine kadar geçen süreçlere etkiye bulunabileceği mekanizmaları içeren yönetsel anlamıyla da öne çıkmaya başlamıştır. Bu kapsamda e-devlet/e-belediye uygulamaları, kent konseyleri, semt danışma merkezleri gibi hemşehri hukukunu temel alan ve katılımın yönetsel boyutu içinde değerlendirilebilecek yeni mekanizmalar, tabandan tavana doğru ilerleyen bir demokrasi anlayışını benimseyen ve yönetici ile halk arasındaki mesafenin en aza indirildiği birimler olarak yerel yönetimler düzeyinde uygulamaya geçirilmiştir. Yerel düzeyde demokrasinin geliştirilmesi açısından önem taşıyan bu mekanizmalar arasında yer alan bir başka oluşum ise “Mahalle Meclisleri”dir.

Mahalle meclisleri, yerel düzeyde en küçük yönetim birimi olarak yerel demokrasinin gelişimine önemli katkılar sağlayabilecek “mahalle” ölçeği kapsamında faaliyet göstermektedir. Mahalle sakinlerinin bir araya gelerek kendilerini ve yaşam alanlarını ilgilendiren sorunlar üzerine müzakere yapmalarını sağlayan mahalle meclisleri, mahallede yaşayan bireylerin birlikte düşünmelerini, üretmelerini, hoşgörü, saygı ve anlayış çerçevesinde işbirliği yapma alışkanlığı kazanmalarını sağlayan ve sivil toplumu önceleyen oluşumlardır. Yönetişim eksenli katılımcı ve çoğulcu demokrasiyi esas alan bir yapı üzerine şekillendirilen mahalle meclisleri, katılımın kültür haline getirilmesi adına birçok katkı sunabilecek potansiyele sahip birimler olmasına karşın, henüz ülkemizde yeterli kurumsallık ve yaygınlığı kazanamamıştır.

Bu kapsamda öncelikle toplumsal yapı içerisinde bireylerin bir arada yaşadığı en alt birim olarak mahallenin geliştirilmesi için çeşitli düzenlemeler yapılmalı, mahalle oluşumuna tüzel kişilik kazandırılarak, yasal düzlemde mahalli idare birimi olarak tanımlanması sağlanmalıdır. Yine mahalle meclislerinin çatısını oluşturan kent konseylerinin işlevselliğinin sağlanması, mahalle meclisleri gibi oluşumlara halkın teşvik edilmesi, meclis üyelerinin kentlilik bilincine sahip, temsil kabiliyeti yüksek ve meclisin işleyiş sürecine hâkim kişilerden oluşmasına özen gösterilmesi, mahalle meclislerinin oluşturulması süreçlerinin standardize edilmesi gibi hususlar, mahalle meclislerinin kendisinden beklenen performansı göstermesine yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aksu, H. (2008), “5393 Sayılı Belediye Kanunu Çerçevesinde Kent Yönetiminde Yeniden Yapılanma”, A. Yılmaz ve Y. Bozkurt (Ed.), *Küresel Esintiler ve Yerel Etkiler Sarmalında Türk Kamu Yönetimi* içinde (s. 35-56), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Alodalı, F. B., Tuncer, A., Usta, S. ve Halis, M. (2012). Yerel yönetimlerde e-belediyeçilik uygulamaları: Akdeniz bölgesi örneği, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 83-95.
- Altınkök, S. (2015). Müzakereci Demokrasi Ve Uygulama Yöntemi Olarak “Vatandaş Jürileri” Yaklaşımı” *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, (6): 1-39.
- Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (1993), *Türkiye’de Yerel Yönetim Sisteminin Geliştirilmesi*, IULA-EMME Yayını, İstanbul: Kent Basımevi.
- Çitçi, O. (1996). “Temsil Katılma ve Yerel Demokrasi”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(6): 5-14.
- Demir, O. (2008). *Yerel Siyasette Katılımcılık ve Kalkınma (Türkiye’de Yerel Gündem 21 Örneği)*. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Erdagöz, Ö. (2012). “Mahalle Yönetimi ve Geleceği”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 0(1): 59-101.
- Eroğlu, H.T. (2006). “Yönetime Katılma Biçimleri ve Yerel Yönetimlerde Demokratik Mekanizmalar”, *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. (11): 191-206.
- Görmez, Kemal ve Uçar Altınışık, Harika. (2011). *Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri*. Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı, Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi-1, Birinci Baskı, ss.31-51
- Keleş, Ruşen (2000), *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, 4. Basım, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kaypak, Ş. (2011). *Katılımcı Yönetim Mekanizması Olarak Kent Konseyleri*. Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı, Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi-1, Birinci Baskı, ss.134-158.
- Korkut, H. (2011). Yerel Yönetimlerde Yönetime Katılma ve Açıklık Ümraniye ve Şişli Belediyeleri Örneği, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Maraş, G. (2011). “Kamu Yönetimlerinde E-Devlet ve E-Demokrasi İlişkisi”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (37): 121-144.
- Özdemir, A. T. (2011), “Mahalli İdarelerde Halk Katılımı Bağlamında Kent Konseyleri”, *Sayıştay Dergisi*, (83): 31-56.

- Şahin, A. (2007). “Türkiye’de E-Belediye Uygulamaları ve Konya Örneği”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (29): 161-189.
- Tekeli, İlhan (1983), “Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi”, *Amme İdaresi Dergisi*, 16(2): 3-22.
- Terzi, E. ve Koçak, Y. (2014). “Hemşehri Dernekleri, Hemşehrilik Bilinci ve Kentlileşme İlişkisi Üzerine Bir Araştırma: İstanbul/Sultangazi’deki Karşlı Hemşehri Dernekleri Örneği”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32): 137-150.
- Yalçındağ, S. (1996). *Belediyelerimiz ve Halkla İlişkileri*, Ankara: TODAİE Yayınları.
- “5393 Sayılı Belediye Kanunu” <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> (Erişim Tarihi: 22.06.2019).
- “Kent Konseyi Yönetmeliği”, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.10687&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=kent%20kons> (Erişim Tarihi: 22.06.2019).
- “Yeşilyurt Belediyesi Mahalle Meclisleri Çalışma Yönergesi” <http://yesilyurtkent-konseyi.com/meclisler/mahalle-meclisleri-calisma-yonergesi> (Erişim Tarihi: 22.06.2019).
- “Belediyeler İçin 10 Adımda Mahalle Meclisi Kuruluşu” <http://yereliz.org/wp-content/uploads/2019/04/Copy-of-rapor-infografik-3.pdf> (Erişim Tarihi: 22.06.2019).
- “Mahalle Meclisleri Çalışma Yönergesi” <https://bodrumkentkonseyi.com/meclisler/mahalle-meclisleri/> (Erişim Tarihi: 22.06.2019).
- “Mahalle Meclisleri Çalışma Yönergesi” <http://www.odunpazarikentkonseyi.com/eskisehir-okk-yonetmelikler-yonergeler> (Erişim Tarihi: 22.06.2019).
- “Mahalle Meclisleri Çalışma Yönergesi” <http://www.niluferkentkonseyi.org/komite-ler.php> (Erişim Tarihi: 22.06.2019).
- “Mahalle Meclisleri Çalışma Yönergesi” <http://www.antalyakentkonseyi.org.tr/tr/goster1.aspx?menukod=54&kod=266> (Erişim Tarihi: 22.06.2019).
- “Mahalle Komiteleri” [http://www.nilufer.bel.tr/icerik-24-mahalle_komiteleri#PopupGoster\[popup\]/0/](http://www.nilufer.bel.tr/icerik-24-mahalle_komiteleri#PopupGoster[popup]/0/) (Erişim Tarihi: 23.06.2019).
- “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası” <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> (Erişim Tarihi: 26.06.2019).